

73. ԲԱԼԱՔ ԱՉԱՌ

Սպահանա թագավոր աղքատանոց՝մ իբաց, էսաց հուր տըղըն. - Ես կը մեռնըմ, խըրյաթ էլմ կը բանցըցիս:

Խեր մեռավ, տըղեն էլմ բանցըցուց:

Օրին մեկ դավրիշ՝մ էկավ ան դե, ուսկըմ տվըն ծեռ, ուսկըն իթալ, գինաց տան վիրըն քունծ:

Ասըն. - Դավրիշ, ինչո՞ւ ուսկըն կը թըլիս:

Էսաց. - Մեկ ուսկը՞ն էլ խըրյաթ կըլնը:

Խապար տվըն թագավորըն, ասըցըն. - Դավրիշ՝մ կա ան տե, ուսկըմ տվընք ծեռ, ուսկըն իթալ:

Թագավոր էսաց. - Կանչըցըք ան դավրըշ, թը գա աս տե, խեմ՝ ինչ մարդ ի:

Կանչըցըն, դավրըշ գինաց մա թագավոր, թագավոր էսաց. - Դավրը՞շ բաբա, դիւ իմ խըրյաթ չըս ընդունիր, իմ ուսկըն թլիր իս:

Դավրըշ էսաց. - Թագավո՛ր ապրած կաւս, դիւն թագավոր, ամոթ չի՞ մեկ ուսկով կըսըս խըրյաթ կենըմ. մե ախչըկըմ կի Բաս-րայու դաշտ՝ բերդ՝մ շընիր ի ան տե, քանսուն փենճերե թուղի ի, ամեն փենճերից չավրե՛մ կը գա տակ, ամեն չավրը ճուր քանսուն քիսա, դիւն թագավոր՝ մեկ ուսկով խըրյաթ կենըս:

Թագավոր էսաց. - Ես դավրըշ բռնե՛ք, մինչիվ իս կամ: Կը գամ, թա աղուր իլավ, գդավրըշ չրաղ կենըմ, թա սուր իլավ, դավրըշը վըզ կը զարկիմ:

Դավրըշ բռնըցըն, թագավոր յուր շուրիր խագա՛վ՝ հուր ճա-կիր կապըց, ծըն խիծավ, դայալըմ ուսկը իթալ ծիու քամակ, գի-

նաց ու ընցկուն կան իրի, Բասրայու դաշտ չըգընտավ, եդ ղըյպե ուսկըն կիրավ, չըգընտավ, հաւր ճակիր ծախըց, կիրավ, չըգընտավ, հաւր ծըն էլ ծախըց, կիրավ, էլմ չըգընտավ:

Թագաձվուր էսաց. - Յե՛յ վախ, իս ինչ իր՝ իրի իմ խիտ, դավրիշի՛մ խուսքով իմ թագաձվուրութենիցն էլ իլա:

Բանծր քա՛ր՝մ ադա տեղն էր, էսաց. - Տ՛էլըմ ադա քա՛րի գլխի, ըգի թլիմ տակ, մեռնիմ, դարվըշը խուսքով ընկիր իմ աշխար, կան կը գա՛մ:

Թագաձվուր գինաց քա՛րի գլխի, հետ կը դառնա, խուզըն քաղցր ի:

Մեկ խովըվըմ անաւ դիմաց նստած կըլնը, խովըվ կանչից. - Աղի՛կ կըտորըճ ճեհել, ինչ կէնըս ադ տե, երի՛, տիսնանք քաւ դարտ ինչ ի, գքի քա՛րվը թըլխ տակ:

Թագաձվուր գինաց խովըվու մոտ, էսաց. - Իս հիտիվ Բասրայու դաշտըն կան կը գա՛մ, չըգընտա, ղայպե՛մ ուսկը կիրա, չըգընտա, ճակիր ծախըցը, կիրա, չըգընտա, իմ ծըն ծախըցը, կիրա, շուրիոր ծախըցը, կիրա, չըգընտա. իսն էլ իմ դարդանաց ըգի տը թլիմ տակ, մեռնիմ:

Էսաց. - Քաւ տուն ակոլ չըլնը, կէլնըս աս կըրի վերեն, Բասրայու դաշտ կը տիսնըս:

Թագաձվուր գինաց կըրի գլխի, տիսավ Բասրա, Բասրայու դաշտ, տիսավ բերդըմ շինի, բըռճիր իլի Ֆալաք³³:

Թագաձվուրն ի իջավ գինաց, գինաց հեռջիվ, տըսավ աղուրթ՝ քառսուն փենճերե թղիր ի հեռջըվ, վուր փենճերըն գինաց, չավրե՛մ վիրուց իկավ տակ, իբաց, ամին չավըռ ճուք քառսուն քիսա:

Թագաձվուր գինաց, ներս մտավ, ութ օր մնաց ադ տե, երկու դան, իրեք դան կուտըր, կը նստըր ան տե:

Օրեն մեկ՝ անաւ խատամուչ էսաց. - Իս կուզըմ քաւ խանուլմ տիսնամ:

Եդ խատամն էլ մեկ շամառ իզար տըրդը իրես, էսաց. - Ի՞նչ գուրծ ունիս իմ խանուլմի խիտ, դաւ ծարավ չըս, անոթը չըս, բիբիկ, տկլուզ չըս, էլ ի՞նչ գուրծ ունըս իմ խանուլմուչ խիտ:

³³ Շատ բարձր՝ երկինք, Աստծու մոտ (Ծ.Բ.):

Գինաց, խանութունէ տաց. - Մեկ մարդ ութ օր կա, իկի աս տե, կուտը, կը խըմը, ասօր էսաց՝ իս կուզըմ քու խանութ տիս-նամ, իսն էլ մեկ շամառ զարկիր իմ:

Խանութն էսաց. - Դիմէ՛ փուշդ, դու ընչի՞՝ զարկիցըր, ան մարդըն էլ կըլնը մե բան կասը: Կանչի՛, թը գա աս տե:

Խանութն գինաց, կանչից, էրի խանութունէ մոտ:

Խանութունէն էլ ականջկալա էրին, ասըցըն. - Քու պազըրկան իրի:

Պազըրկանն էլ իրի, խանութունէ մոտ նստավ:

- Պազըրկան, - կասը խանութն, - իրի՛, խենք, ինչ արիր:

Պազըրկան էսաց. - Քանսուն ըղտաբեռ մալ կիրա, բա՛մ չըխասկացա, ամին ուրբաթ օր սահաթ խընզըն Բալաք աչառ տը խիծնը, տը գա, մանչ էրկինք, մանչ գետինք ինի, կը գա, ուր խոր խաս պաղչեն կը նստը, կը կըլպըթա, էրկու չուպուխճի կը գան ադ տե, մեկն ան թիվ կը կայնը, մեկ՝ ան թիվ. կալոն ան մեկ կը լըցընի՝ կը խըմը, մեկն էլ ան մեկ կը լըցընը: Դեմ վի կը կանգնը, թուրըմ կը զանի մեկ անու վըզ, մեկ՝ անու, էրկուսն էլ կը սպանը: Բալաք աչառ կը խիծնը, մանչ էրկինք, մանչ գետինք ինի, կերթա, խատ մարդու չըխուսը, չըտա, չառնը:

Ադ ախչըկն էլ ատա մարդուն էսաց. - Ագախար, իմ պազըրկան ինչ էսաց, ան մարդ ինչ կասի՝ Զինա թագաւորու տըղեն ի: Իս, ան մատնըքնիր խատ մա մեկու փուխիր ինք, ան ըզի տ՛առնիր: Մըկա ալ չըմ գտի՝ ինչու խամար ըզի էլ չառնը: - էսաց, - Թե դու գնացըր, Զինա թագաւորու լաճու հէւթուն ըզի խամար բիրըր, թը չըբիրըր՝ քու խուզըն դնին անծակ գիւզիւմ, իմ ձեռնեն չըս ազատվը:

Էդ մարդ էսաց. - Կուզիմ քինե խուրճ՛մ ուսկը, էրթամ խիվ:

Իլավ, գինաց Զինա թագաւորը քաղաք, ուրբաթ օր սահաթ խընզին գնաց թագաւորը խաս պաղչեն:

Տիսավ՝ Բալաք աչառ խիծի, մանչ էրկինք, մանչ գետինք ինի կը գա: Իրի, խաս պաղչեն նստավ, վուր կըլպըթաց, չուպուխճի՛մ մեկ ան թիվ դադրավ, մեկ՝ ան թիվ: Կալոնըմ ան ըլից, խմավ, մեկն էլ ան մեկ իլից, խմավ, մեկն էլ դեմ վի կանգնավ, էրկուսն էլ սպանից, մանչ էրկինք, մանչ գետինք ինի գինաց, խատ մարդու մընչ էտու, մընչ առըց:

Էսաց. - Բա՛մ չըխասկացա անու մոտեն:

Մնաց մեկել ուրբաթ օր, էլի սահաթ խընգին էլավ, հաւր շուրիր իխան, դավրիշի՛մ շաւր խագաւ, դաւֆըմ բռնից հաւր ծեռ, գինաց, խասավ պաղչեն, նստավ:

Տիսավ էլմ Բալաք աչառ խիծը, մանչ երկինք, մանչ գետին ինի իրի, իրի, ա տեղ նստավ: Որ նստավ, կըլպըլթաց, չըպըխծի՛մ մեկ ան թիվ դադրավ, մեկ՝ ան թիվ, կալո՛ւմ՝ մեկ ան իլից խմավ, թափ իտու, մեկ ան իլից խմավ, թափ իտու: Դեմ վի կանգավ, երկուսն էլ սպանից, Բալաք աչառ խիծավ, գինաց:

Եսա դավրիշ հընկավ իտիվեն, կանչից. - Յա հաճի, յա հու, յա հաճի, յա հու:

Դարծավ, իրիշից հիտիվ, տըսավ՝ դավրիշ՛մ անաւ իտիվեն կերթա, ուր չավրեն իթալ:

Դավրիշը չավրեն առըց, էլմ հիտիվ գինաց, կանչից. - Յա հաճի, յա հու, յա հաճի, յա հու:

Իրիշից տըսավ՝ դավրիշ էլմ իտեն կերթա: Իրիշից հաւր վերա, բանըմ չըտըսավ:

Հաւր չեփկեն ի խան, իթալ, գչեփկեն առըց, իտու անթը տակ, էլմ ընկաւ իտեն. - Յա հաճի, յա հու, յա հաճի...:

Իրիշից, հաւր վերա բանըմ չըտիսավ: Ալմաստ բաւ խանչալ որ մեջքն էր, քեշից, իթալ:

Ալմաստ բաւ խանչալն էլ առըց, իտու անթըտակ, իտիվեն էլմ՝ յա հաճի, յա... ձեն տվեց:

Դադրավ, էսաց. - Կը գա գլոխս օր թուրմ սրբիմ անաւ վըգ. իս իմ չավրեն թըլցի՝ քանսուն քիսա անու գինն ի, չեփկեն թըլցի՝ խարիր քիսա, անաւ ալմաստ բաւ խանչալ թըլցի, Չինա թագաւորը քաղքի գին ի, թը ան տանըր, խուցուտվըր, ինչ խըլըսներ, էլմ թը գեր:

Եդ դավրիշն էլ էսաց. - Իս քաւ քանարը բաղդ ինչ մանչ քաւ սըրտըմ դաւ կը սիրիս, ըզը տանըս քաւ կոնախ:

Եսաց. - Դաւ չըտվըր իմ քանարը բաղդ, քի տը սպաններ, լե դաւ տըվըր քանարը բաղդ, գքի չըմ սպանը:

Եսաց. - Իս կերթամ, իմ իտենն էրի՛:

Գինաց, տըսավ բերդ՛մ շինի: Սարե՛մ մանչ վար քաւը գլխու, տըսավ ադա Բալաք աչառ ինչ խիծիր էր, կապըց սան վի, խուրծ՛մ կանրմաշո փետ առըց, բիրը, կը գարկը:

Ադ ալ ասըց. — Մեղք ի, մը՝ զարկի՝ Աստուծո սիրո՛ւն ըլնը, մը՝ զարկը:

- Կը զարկիմ, չըզարկիմ, դու ի՞նչ գուրծ ունիս խիտ:

Ա ընցկուն իզար, կաշին վուրնից վե իբի վը:

Թուղ իտու, գացըն տուն:

Վլացվան, խաց դրին ան տե, կիրան:

Դավրիշ էսաց. - Դու, քու քնսարը բաղդ, դու քու կասան ծը խամար ինիս:

Էսաց. - Վալա՛, դու չըտվըր քնսարը բաղդ, իս թուրըմ զանի քու գլխիս, քու գլխիս էնա փամծարեն ինի երթեր դուս, տըվըր քնսարը բաղդ, ազատար:

Էսաց. - Իս էլ թագա՛վուրը տըղա էր, մարդ ուներ, հըրկվընից կը նստեր, օրեն մեկ հիրիկուն քունս տարավ, իսն էլ իմ մարդիրուն ասըցը՝ ասօր քունս կը տանը, էլեցե՛ք, գինացե՛ք, իմ խոր մոտ նստեցե՛ք:

Մարդիր էլան, գինացըն, քունըս չըտարըց: Մեկնէլ տըսա՝ դուռ բացվավ: Փարի՛մ, երկու չանկի, երկու չալղըճի, երկու ուսկը սանտալ աթոռ:

Ուսկը աթոռ մեկ իս նստա, մեկ՝ փարին: Մենք ձեռ թըլցընք իրար թիվ, իմ հաշ գացը, իս ընկիր իմ ադ տե: Մեկն էլ տըսա՝ մարդ չըկա, վուվ ծը ըռաստ գեր, կը զարներ, կը սպաներ: Տավար գեր, ուչխար գեր, մարդ գեր, կը զաներ: Օրեն մեկ ասըցըն. «Թագա՛վո՛ւր ապրած կինաս, էս ֆլան սարը մեջ մարդ կա, ան տե ծուռ կը սաղացըցե, քս տըղեն տանըս ան տե, սաղանա»:

Իմ խեր ըզի իլավ, առըց, տարըց ան տե իթուղ, դարձավ իրի, վուր դարձավ իրի, իս մեկ ամսու՛մ չափ մնացը ադ տե, քիչըմ աղեկացա: Օրեն՝ մեկ տըսա խալավուր գինաց ծուվու բիրան, մեկ պառավ՛մ առըց իբի, ծի էսաց. «Քի մեր՛մ իմ բիրի», իս ասըցը. «Բիրիր իս, բարով իս բիրի, խաց, կիրակուլ կեփը, մի շուրիր կը լվա, կը կարը»:

Մնաց մինչիվ հիրիկվան, խալավուր ծը էսաց. - Մինչիվ ասօր իս, դու մընակ էր, մեկ հօդե՛մ կը քըներ, ասօր դու գինա՛ջուկ հօդե՛մ:

Գնացի, նստա: Կալո՛ւմ լըցի, խմա, մեկ էլ լըցի, խմա, քունս չըտարըց: Իս ասըցը. «Տ՛երթամ, իրըշիմ խալավուր, պառավ ինչ կենին»: Գինացը դռան ծակտիր ինի - իրիշիցը նիրս, տիսա

խալափախը կապըմ իցգի պառվալ վըզ: Քեշից, տարըց դես, իբի դեն, զպառափ խեղդից, իթալ ան տե: Պարկըմ կա, էդա պատեն կախ էր: Պարկ իրի վե, էրկու բարակ օծ միջեն իխան, իթուղ ադա պառափ ջանդակը վրեն: Ադ պառվու էրուն ծծըցըն, ամեն մեկ խաստացան, հէլան քանց սուն: Իբի, օծերու պուչ կապըց հառքեն, հեռջիվ ամեն օծու իրիք չանախ իդի վար մեկ մեկը: Ադ էրուն անունց բերնեն թափավ: Չանախքի էրկու ծակից իրիքըն կայնավ: Բերըց ադա էրուն իլից մեկ կթոցըմ, իդի ըռաֆը վերեն: Ադ օծեր թամիզ'մ վլաց, էլմ իդի պարկ վե, բիրան կապըց, կախըց պատեն, լըվացվավ, խաց կիրավ, պարկավ ան տե, քինավ: Իսն էլ դարծա, էկը իմ տեղ, ալ քունս կը տանը", չըքնա մինչիվ առավուտ:

Առավուտ էլա, էկը մա խալափախ, խալափախ էսաց. - Քու մեր մեռը:

Իս ասըցը՝ մեռը, Աստված իտու, Աստված տարավ:

Խալափախ էսաց. - Իս պառափ կառնըմ, կը թըլիմ ծուվ, դալ փլավ կէնըս, եղն էլ կա ըռաֆը վրեն, կը բիրըս, լըցիս վերեն, կուտիս, մինչիվ իս կը գամ:

Իսն էլ բիրը, փլավ իփիցը, դըրը քանսեն, անժուր կիրա, քիչըմ էլ դըր քանսեն, էդ գեխիր բիրի, լըցի վերեն, գտել մեջ տնկիցը, մինչիվ խալափախ իրի, իրի, էսաց՝ փլավ իփիրը"ս:

Ասըցը. - Իփիրըմ, իզն էլ լըցիր իմ, կիրիր իմ, հալա կես մացիր ի աս տե:

Խալափախըն էլ կասը. - Խամ չըկա մեջ, անու խամար չըմեռավ:

Գինաց, նստավ քանը վերեն, գտելըմ ինչ կիրավ, չուրցավ հալ տեղ: Իսն էլ էլա, ադա պըզտի դառ բաց էրի, տըսա՝ բան չըկեր ան տե, մեկ քանըմ խատ գիրք կեր, մեկ պըզտիկ գիրքըմ էլ ադա գրքերու վրեն դրած: Ադա պըզտիկ գիրք առը, կարդացը, վուր կարդացը, մեկն էլ տիսա՝ փարըն, էրկու չանկըն, էրկու չալղըճըն՝ ուսկը աթոռ խիտնիր, էկան ան տե: Ուսկը աթոռ իս նստա վերեն, մեկ փարըն, ծեռքեր թըլցընը վուր մեմեկու թիվին, էրկու չալղըճըն զարկըն, էրկու չանկըն խաղցըն մինչիվ առավուտ:

Ինչ ժամանակ գիրք կարդեր, էլմ կը գեր:

Յօրեմն մեկ տըսա՝ իմ խոր կամին իկավ, ան տե կայավ, իմ խեր կամուց դուս էլավ, իրի իմ մոտ, էսաց. - Այ որդի, սաղացե՞ր իս:

Իսն էլ ասըցը. - Իս սաղացիր իմ, խալավուր մեռեր ի:

Իմ խերն էլ էսաց. - Ճեհնե՛մ, դու սաղացիր իս, թո խալավուր մեռնը:

Մինքն էլ իլանք, էկանք, մստանք կամին: Կամին թուղ խտու, էկընք, ծովուց դուս էլանք:

Իս իմ խուր ասըցը. - Դու գինացե՛ք, իս քիչ՛մ լուղանամ, գամ, ձի կը խասնիմ:

Անոնք գինացըն: Իս իմ խալավքիր խանը, դըրը ան տե, իմ գիրք բըռնըցը իմ ձեռ, մտա մանչ ծուվուս, կը լուղկաներ: Մեկն էլ տըսա՝ մեկ մարդըմ էկավ ան տե, էսաց. «Այ մարդ, դու քու խալավքիրու մոտեն չըս վախիմա, քու գրքու մոտեն կը վախիմաս: Քու գիրք դի՛ վըր խալավքիրուն, մըտի՛ ծուվ, լուղա՛ցը, հիլի՛ դուս: Քու խալավքիր խա՛քը, քու գիրք դի՛ քու ծուց, գնա՛»: Իսն էլ ասըցը՝ անու խուսքն ի, դըրը իմ գիրք խալավքիրու վրեն, մտա ծուվ, կը լուղաներ: Մեկն էլ տըսա՝ գգիրք առըց, հայ վար ծովուն գինաց: Ջրըց դուս էլա, իմ խալավքիր խագան, ալ իմ խոր քաղաք չըգանցը, իկա ըս տե, բերդ՛մ աս տե շինիր իմ, մստիր իմ ինի: Ինչ իս իկեր էր աս տե, մինչիվ աս օրիս մարդու խիտ չէր խուսը:

Էսաց. - Ասա Բալաք աչառ կը տիսնա՞ս՝ ան փարու խուրուխքիրն ի: Երկու խուսք ան գրքից միտս մնացիր ի, մեկ ան կը կարդամ անու, ան երկու չուպուխճին ինչ կը գան, անու աղբերքերն ին, իսն էլ իմ դարտանաց կը զարկիմ, կը սպանիմ, ինչ կը կարդամ, էլմ կը գան: Ամեն ուրբաթ օր իմ խուր խաս պաղչեն մըտըս կըյնը, իսն էլ կերթամ ան տե, երկու սահաթվան չանք կը մնամ ան տե, կըլլիմ գամ:

Էսաց դավըռչին. - Իս գըտիմ, Բասրայու դաշտը ախչըկն ի գքի դըրկը աս տե, ա ընցկուն մարդ դրկից աս տե, մարդ մ՛ իմ հույուքին չառըց, դու էկըր, առըր: Գինա՛, էսա՛, քան ըգի մեր, քան ըգի քուր կենա ձի, իս քի չը՛մ առնը, վո՛ւվ կառնը, ա՛ռ, խիրըք ի ան մալ խարճիս ծը ապով, քի չըմ առնը:

Էդ դարվըռն էլ էսաց. - Ձի՛մ տու ծը, դըյպե մ՛էլ ուսկը տու՛, իս տ՛իրթամ գըրքը հիտիվ, գիրք բիրիմ:

Ադ ալ էսաց. - Յա՛, դարվի՛շ բաբա, գուրծ չունիս, դու չըս

կերի բիրի, գինա՛խատ քու բանին:

Դարվիշ էսաց. - Չէ՛, տը տաս, իս էրթամ իտեն:

Էսաց. - Տամ, տա՛ր քի խամա կի՛:

Դարվիշն էլ իլավ, ծըն խիծավ: Դըյայե՛մ ուսկըն իթալ հաւր քանակ, ծըն քից, գինաց մեկ քանսուն ավաւր ճամբախ, մեկ էրկըր դաւս ընկավ: Ատե շենլըկ չըկեր, քանց ջաղաց ավիլ բանըմ չըկեր, մեկ, էրկու, իրիք ջաղացք ընցավ, մեկն էլ տըսավ ջաղցըր-պան կանչից, էսաց. «Սպահանա թագա՛վուրու տըղա՛, դո՞ւր կերթաս»:

Ան տե ծըն կայնացըցոց, մտածից, էսաց. - Ասիկ իս քան-սուն ավաւր ճամբախ իկիր իմ, ասա ջաղցըրպան ինչ գիտը՝ իս Սպահանա թագա՛վուրը տըղեն իմ:

Ջաղցըրպան էսաց. - Ի՞նչ կը մտածիս, դա՛րծը էսա տեղ, աղա գուրծ ինչ դաւ իտեն կերթաս, իս չըլլիմ, դաւ չըս կերի բիրի:

Էսաց. - Ըպա իս քի չըմ ճանչընա: Դաւ ըզի կը ճանչընա՞ս:

Դարծավ, էկավ մատ ջաղցըրպան, ջաղցըրպան էսաց. - Մինք խրիշտակնիր ինք, իրիք օր քու խուր խըյրաթ ի մնացիր իմ, քու խուր խուզըն էլ իս իմ առը: Քու խեր շատ աղեկ խեր կենըր, իս անաւ խաթըր խամար տը շանց տամ, էրթաս, ան գիրք բիրիս, իս գըտիմ, դաւ ան գըրքըն իտեն կան կը գաս, իս չըլըմ, դաւ չըս կե-րի: Կերթաս Ստամբուլ՝ դաւս կըլնըս, կերթաս Եյուպ, դաւս կը բա-նան, էրկու դարվիշ կա ան տե, դաւ էլ գքի կը տաս վար աջ թիվին դռան իտեհին, մինչիվ սահաթ խընգին, կըսըս. «Դարվիշ բաբանք-տիր, դաւ ընչի՞ չըք խուսը»: Անաւնք էլ կասըն. «Սարեն դաւ կը գաս, ծաւրեն դաւ կը գաս, աշխարեն դաւ կը գաս, խուսք քուս ի, մինք ի՞նչ տը խուսընք»:

Դաւն էլ էսա. «Ըզի թու խուսք չըկա, իմ խուսք են ի՛ ծի թա-գա՛վուր իմ ծեն լսեր, ինն օր, ինն ամըս, ին սահաթ, ին տաղըգա լմաներ, Աստված անաւ տը տեր տըղե՛մ: Թագա՛վուրն էլ ան ժամանակ կու գա դռան վերեն, ականջ կենը, կը դառնա, կերթա: Տըղե՛մ աղա թագա՛վուրըն տ՛ըլնը, ըն սահաթըն մեջ էլ ախչըկ՛մ Չիչանց թագա՛վուրըն տ՛ըլնը, ադ ախչըկ, ադ տըղեն տը սըրվին իրարու վերեն: Ադ տըղեն ինչ կը միծանա, դաւ էլ թագա՛վուրն էսա. «Թագա՛վուր, քու տըղըն կասըս՝ ան ախչըկ ինչ կը գա քու տըղը մոտ, ըսը՛, թը չըգա քու մոտ, ախչըկ ասը՛ վըրե՞ չըս թուղըն գամ քու մոտ, տըղեն էլ թը ըսը՛ դաւ գաղ իք: Ախչիկ տ՛ըսը. «Մինք ի՞նչ

ինք գողցը»: Տըղեն թող ըսը՝ դու մի գիրք իք գողցը: Ան ախչըկ ան գիրք տը բիրի, մարդ չըկերի բիրի:

Էսաց. - Ա՛ն նա կանանչ վարուց, բըռնը՝ քու ձեռ, քանի մի երկըրն իս, մարդ քի թախմիշ չըլնը, ինչ մի երկրեն դուս կըլլըս, կանանչ վարուց քու ձեռ կը չուրնա, թալ:

Ադ ալ էլավ, կանանչ վարուց բըռնըց հուր ձեռ, գինաց, անհունց երկրեն ինչ դուս էլավ, կանանչ վարուց ձեռ չուրցավ, վարուց էթալ, գինաց, Ստամբուլ դուս իլավ, գինաց էյուլա: Դուռ էբաց, մտավ նիրս, տըսավ աղուրթ երկու դավրիշ կան ան տե վար աջ թիվին, գինք իտու դռան իտենն մինչիվ սահաթը խընգին:

Էսաց. - Դարվի՛շ բաբանքտիր, ընչո՞ւ չըք խուսը:

Դարվիշները ասըն. - Աշխըրքեն դու կը գնս, սարեն, ծուրեն դու կը գնս, խուսք քուն ի:

Թագաձվուրն էլ իմացի՝ մեկ կարիպ դարվիշըմ իկի, էսաց. - Վագի՛ր, իլի՛ էրթանք մատ ան դարվիշ, խենք՝ ինչ կըսը:

Անունք էկան, խասան դռան վերեն: Դավրիշն էլ էսաց ան դարվիշնիրուն:

- Չը թու խուսք չըկա, ըծի մեկ խուսք կա, Աստված տեր, ծը թագաձվուր իմ ձեն լսեր, ինչ ինն օր, ինն ամըս, ին սահաթ, ին տագըղա լըմաներ, Աստված անու տը տեր տըղե՛մ:

Թագաձվուր լսավ, էսաց. - Վագի՛ր, դառնանք, էրթանք:

Դարձան գինացին, չըմտան նիրս:

Երկու մարդու էսաց. - Լուսուն կերթըք էյուլա, կը մտիք նիրս, մեկ կարիպ դարվիշըմ կա ան տե, կը բըռնըք, ծի խամար կը բիրըք:

Առավուտուն երկու մարդ էկըն, մտան նիրս, դարվիշ բըռնըցըն, ասըցըն. - Արի՛, գինանք:

Էսաց. - Թագաձվուր ծը ի՞նչ տ'ենե, ի՞նչ գուրծ ունիմ թագաձվուրը խիտ:

- Չէ՛, զքի ուզիրը, տը գնս, էրթանք:

Առըն, տարըն թագաձվուրը մոտ, թագաձվուր էսաց. - Դարվի՛շ բաբա, դու հիրկուն ի՞նչ իս ասը:

Էսաց. - Թագաձվուր ապրած կենա, իս բանըմ չըմ ասը հիրկուն:

Էսաց. - Չէ՛, ասըցըր:

Էսաց. - Իս բանըմ չըմ ըսը, մեկ խուսքըմ տըվը, իս մտա

էյուպ, էրկու դարվիշ կին ան տե, մինչիվ սահաթ խընգին չըխուսամ, ասը. «Դարվիշ բաբանքտիր, ընչու չըք խուսը»: Անհունք էլ ասըցըն. «Աշխըրքեն... խուսը քունն ի, իսն էլ ասըցը՝ ծի թագաւոր իմ ծեն լըսը, ինչ ինն օր ին... Աստված անու տը տեր տըղե՛մ»: Իս մա մեկ խուսըն իմ տըվը:

Թագաւորըն էլ ա ընցկուն ծիր իր, քի դեղին ի դարծի, էսաց.
- Դարվիշ, մի՞ւր ըզը տըղա ըլնը:

Դարվիշն էլ էսաց. - Աստված տը տա:

Թագաւորն էլ էսաց. - Դե կա՛ց աս տե, թե տըղա էլավ, թագաւորութուն ուզիս, ինչ ուզիս, իս տամ քի:

Դարվիշն էլ մնաց ադ տե, մինչիվ ժամանակ իրի:

Աստված իտու մեկ զավակըմ:

Թագաւոր էսաց. - Դարվիշ բաբա, դիւ քիւ թետերըք էրա՛, իս իմ կես թագաւորութուն տամ քի:

Դարվիշ էսաց. - Թագաւոր՛ւր ապրած, դիւ չը՛ս կերի իմ խնդիրք կատարը:

Էսաց. - Իս չըկատարիմ, էլ վո՛ւվ քիւ խնդիրք տը կատարը:

Էսաց. - Իմ խնդիրք քիւ տըղեն տը կատարը, դիւ չըս կերի:

– Թը կենա, իմ տըղեն միծանա, կատարը:

Էս սահաթին ինչ տըղեն իլավ, Զինաց թագաւորըն էլ մեկ ախչըկ իլավ, տըղեն, ախչըկ սիրվան իրարու վերեն:

Մեկ ժամանակըմ վերեն ընցավ, դարվիշ էսաց. - Թագաւոր՛ւր ապրած կենաս, մեկ ախչիկ չըգա՞՞ քիւ տըղը մոտ:

Էսաց՝ կը գա՛:

Էսաց. - Կերթաս, քիւ տըղըն կըսիս՝ հիրկուն ինչ կը գա, տըղեն չըթըղեն գա՛ հիւր մոտ, ան կըսը. «Վըրե՞ չըս թըղմը գա՛մ քու մոտ», տըղեն թե ըսը՝ գիւ իք: Ան տըսը՝ ինչ իք գիւցը, տըղեն թը ըսը. «Միր գիրք գիւցըր իք»:

Թագաւոր էլավ, գինաց տըղը մոտ, էսաց: Ախչիկ հիրկուն իքի մա տըղեն, գիրկ իքի քիւլիւր տըղըն, տը կախվեր վըզեն, տըղեն դըմըշկուլ՛մ իտու, ախչիկ դպավ գետին:

Ախչիկ էսաց. - Դիւ ընչո՞ւ չըս թըղմը գա՛մ մա քի:

Տըղեն էսաց. - Դու գիւ իք:

Էսաց. - Մինք ի՞նչ իք գիւցը:

Էսաց. - Մի գիրք գիւցիր իք:

Ախչըկ դարծավ, լալելեն տուն գինաց:

Թագավորը եսաց. - Ախշըն, վըրե՞ կը լաս, քու սիրողն ի՞նչ տես:

Եսաց. - Չէ՛, չըմեռը, չէթուղ իս երթանք անհու մոտ, իս ասը՝ ընչո՞ւ չըս թուղնը գա՛մ քու մոտ, ծի եսաց՝ դու գող իք: Իս ասը՝ մինք ինչ ինք գողցը, եսաց՝ մի գիրք գողցիր իք:

Չիչանց թագավորն էլ ջառ իտու կանչիլ, ինչքան մարդ կեր անհու, ամեն ժողվից, իբի, եսաց. - Վո՛ւվ նա գըրքը սալըղ կը տեք, երթա գը բիրը, իս իմ կես թագավորութուն տամ անհու:

Մարդ սալըղ չիտու:

Թագավորը եսաց. - Էլ մարդ մնացը՞, չէկը աս տե:

Ասըցըն. - Պառավու տըղեն մնացը, չէկը:

Թագավորն էլ եսաց. - Կանչըցը՞ք՝ ան տըղեն գա՛:

Տըղեն բիրըն, թագավորը եսաց. - Տըղա՛, գիտիմ, գողացած բիրածըս, դիս սալըղ չը՞ս իտա:

Եսաց. - Սալըղ կը տամ, ամա շատ հեռու տեղ ի՛ կի յոթ ծովիս կըղզին:

- Դիս կարո՞ւղ իս երթաս, բիրիս, իմ կես թագավորութուն տը տամ քի:

Եսաց. - Երկու ձկան ականջ ծի խամար բիրե՛ք, մեկ էլ ծիու՛մ պուչ:

Երկու ձկան ականջ բիրըն, ադա ձկան ականջբիր կապըց, իթալ վար ծուվիւն, ադա ծիու պուչն էլ իբի, մագիր իտու դիւս: Տակ-տակ մագիր կապըց հիրար, ան մեկ գլխին էլ կըպրից, նստավ ձկան ականջբիրու մեջ: Գնաց, յոթ ծուվիս կըղզին դուս էլավ: Ադա գիրքն էլ վար մարմար քարին ի. իրիք մարդ՝ ամին մեկ կացըն մը ուրինց ձեռ բռնած, գըրքը վրեն կայնած: Սեիրի ի՛ վո՛ւվ ձեռ տա գիրք, տը զարկըն, գլխավրեն կը սպանըն:

Ադ մարդն էլ ադա ծիու մագ կախ իտու, գինաց գըրքը վրեն, ադա կուպր կպավ զգիրք: Ձմագ քեշից, գիրք խիտ իրի, կացընքն էլ թըփ-թըփ վար մարմար քարըն զարկըն:

Սեիրի էր, պատըլավ, ադ մարդն էլ զգիրք առըց, իբի, իտու Չիչանց թագավորըն: Չիչանց թագավորն էլ հուր կես թագավորութուն իտու ադա մարդուն, զգիրք իտու զախչըկ: Ախշըկն էլ զգիրք առըց, իբի, իտու գտըղըն: Տըղեն էլ զգիրք իբի, իտու զխեր:

խերն էլ զգիրք տարավ իտու դարվիշին, էսաց. - Դարվիշ, քիւ խնդիրը նա՞ էր:

Դարվիշն էլ էսաց՝ խա՛:

Թագաւորն էլ էսաց. - Ադիկ վուչ բանըմ չը, խնդիրք երա՛, կատարիմ:

Դարվիշ էսաց. - Ըզի թու խնդիրք չըկա, իմ խնդիրք նա գիրքն էր, ծի՛մ կը տաս ըզի, ղըյպե՛մ ուսկը, իս կերթամ:

Թագաւորն ծի՛մ, ղըյպե՛մ ուսկը իտու:

Դավրիշ ծին խեծավ, դաստ երավ Չինա թագաւորը քա՛ղաք, իրի, Չինա թագաւորը քա՛ղաք դուս էլավ:

Ուրբաթ օր՝ սահաթ խընգին էլմ գինաց թագաւորու խաս պաղչեն, նստավ:

Տեսավ՝ Բալաք աչառ խիծի, էլմ էկավ, էջավ, կըլթալըթաց, չըպըխծի՛մ մեկ ան թիվ, մեկ ան թիվ դադրան, ամեն մեկ կալոն լըցըն, խմավ, դեմ վի կանգնավ, երկուսն էլ սպանըց: Բալաք աչառ խիծավ, դարծավ, գինաց:

Դարվիշն էլ իտիվեն գինաց:

Տիսավ վուր դարվիշ, էսաց. - Իմ դավրիշ անոթացը, էլմ էկավ:

Դարվիշն իտիվեն գինաց, խասավ բերդ:

Տիսավ՝ էլմ Բալաք աչառ կապըց սուն վի, ա ընցկուն իզար, կաշըն վուտնվի խինի վե:

Վլացվավ, գացըն տուն, խաց ղըրըն, կիրան:

Դարվիշն էլ ինչ գիրք ղըրը անթըտակ: Անթըտակեն չըհանը դիւս:

Գիրք ծուցեն էխան, իտու ինի, էն էլ դարվիշի վուտ կզվավ, պագնից, էսաց. - Դարվի՛շ, դիւ մտի՛կ երա, ես կարդամ, դիւ կը տիսնաս:

Կարդաց զգիրք: Փարին, երկու չանկին, երկու չալըռծին՝ երկու ուսկը աթոռ խիտքիր դուռ բացըն, էկն ան տե: Ուսկը աթոռ փարին նստավ, մեկ հինք նստավ վերեն, ձեռնիր թըլցըն իրարու թիվ վերեն, երկու չալըռծին զարկըն, երկու չանկըն խաղըն:

Դավրեշը հա՛շ գինաց, ընկա՛վ ան տե, էլավ, քիւր իթալ հերես, սըրտ մաժըց: Հա՛շ էկավ վերեն, էլավ, նստավ:

Էսաց. - Դարվի՛շ, ա՛ռ էսա մատնիք, ան ախչկա մատնիքն ի, խատ մեմեկը միք մատնիքնիր փուխիր ինք, ըս մատնիք կու

տաս, անհւ կասըս՝ թա չը՛ս հավատա, աս ալ անու մատնիքն ի:
Կասըս՝ իս ան չըմ առնը, վուվ կառնը, թը առնը, Աստված անհւ
խաց տա:

Կասի. - Դարվի՛շ, քու խնդիրքն երա՛, իս կատարիմ, իս ծուռն
էր, ըզի ազատըցըր, իմ խուր քնդաք անտեր էր, տեր էրըր:

- Իմ խնդիրք չըկա՛, իմ խնդիրք էնա մատնիքն ի:

Դարվիշ մատնիք առըց, ձին խիծավ, իրի Բասրայու դաշտ՝
ախչկան մոտ, մատնիք իտու զախչիկ, էսաց. - Ան կասը՝ վուվ
կառնը, թըղ առնը, քանց իմ մեր, քանց իմ քուր կենա ըծի:

Ախչիկն էլ էսաց. - Վո՛ւվ տ՛առնըմ, զքի տ՛առնըմ:

Ան էլ էսաց՝ խա՛:

Էսաց. - Աս տե կինա՞նք, թա՞ երթանք քու խուր քնդաք:

Էսաց. - Իս Սպահանա թագավուրն իմ, խըյրաթի տեր իմ, իս
տ՛երթամ:

Էսաց. - Իլի՛, մալ-ապրանք բառնանք, երթանք:

Էլան մալ-ապրանք բարձան, գանցըն:

Հալա ան դարվիշն բռնած ի:

Ձդարվիշ թուղ իտու, երավ հուր վագիր:

